

Jakson nimi: Tiedon voima yhdenvertaisuustyössä

Kesto: 43:32

Julkaistu: 2.3.2026

00:00:07 Jani Toivola

Tervetuloa kuuntelemaan Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen *Meneekö yhdenvertaisuus tunteisiin?* -podcastia ja pohtimaan, mitä me voisimme sille yhdessä tehdä. Nimeni on Jani Toivola ja toimin tämän podcastin juontajana. Tässä jaksossa me kysymme, miksi tieto on yksi yhdenvertaisuuden tärkeimmistä työkaluista. Syvennyttään siihen, miten kouluttaminen, ymmärrys ja oikea tieto rakentaa turvallisia ympäristöjä. Puhutaan siitä, miten ennakkoluulot syntyvät, miten niitä voidaan purkaa ja miten nuorisolan toimijat voi ehkä vahvistaa omaa osaamistaan ja sitä kautta tukea myöskin nuoren tiedonlukutaitoa. Toivottavasti jakso inspiroi näkemään tiedon voimavarana sekä ammattilaisille että nuorille.

Pohdin taas etukäteen vähän tätä aihetta omasta näkökulmasta, ehkä ylipäättään sitä tietoa. Ainakin tein sen havainnoin, että olen näyttelijä, taiteen tekijä. Olen ehkä itse aika vahvasti tunneihminen. Ehkä voisi jopa sanoa, että minulla on suht vahva tunneäly. Kyky sen tunteen kautta tavallaan poimia erilaisia taajuuksia. Mutta sitten minulla on varmaan aika nuoresta ollut jonkinlainen tiedon pelko. En oikein tiennyt, miten vaikka yhdistää tunnetta ja tietoa. Se on ehkä jotain, mitä minä olen viimeistään, kun minusta tuli kansanedustaja, niin tietysti piti omaksua aika paljon uutta tietoa ja tajuta, että pitää hahmottaa asioita ihan toisella tavalla. Mutta sitten myös oppii ehkä jollain tavalla käymään sellaista jonkinlaista dialogia niiden tunnehavaintojen ja tiedon välillä tai miten ne voi ehkä ruokkii tai vahvistaa tai tukea myöskin parhaassa tapauksessa toisiaan. Ja sitten toinen osa ehkä tiedosta, minusta tuntuu, että minää aina jauhan samaa, mutta minä nuorena muutin New Yorkiin 20-vuotiaana. Minulla oli sellainen olo, että silloin oikeastaan ekaa kertaa sain kunnollisemmasta tietoa, joka auttoi ymmärtämään omaa identiteettiäni ja mihin asetun myös ehkä semmoisessa tietynlaisessa historianjaksossa. Että mitä on tapahtunut ennen meitä ja mitä on tässä ajassa ja mikä on mahdollista myöskin ehkä tulevaisuudessa. Ja se oli tärkeä kokemus nuorelle ihmiselle. Mutta nyt minulla on ilo ja kunnia toivottaa tervetulleeksi meidän tämän jakson vieras, tohtori, yhdenvertaisuuskouluttaja ja työelämäprofessori Shadia Rask. Tervetuloa.

00:02:28 Shadia Rask

Kiitos.

00:02:30 Jani Toivola

Miltä sinun korvaasi kuulosti suhteeni tietoon ja tunteeseen?

00:02:36 Shadia Rask

Kuulosti erittäin hyvältä ja semmoiselta, mihin haluaisin heti tarttua ja jatkaa. Sekä ajatus tiedon ja tunteen suhteesta että myös kokemus Yhdysvalloista, ja siitä, että saakin käsitteitä ja kontekstia omille kokemuksille. Se oli erinomainen avaus tälle meidän keskustelullemme.

00:03:01 Jani Toivola

Mahtavaa. Voit kohta purkaa niitä, mutta ehkä on ihan kiva ehkä ensin vähän kuulla sinusta itsestäsi. Kerro vähän taustaasi, että mitä reittiä olet tullut tähän hetkeen ja niiden asioiden äärelle, mitä tänä päivänä teet?

00:03:16 Shadia Rask

Jos aloitan jostain keskeltä. Olen ollut Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella 13 vuotta tutkijana ja tutkimuspäällikkönä. Reilu vuosi sitten irtisanouduin ja ryhdyin yrittäjäksi ja yhdenvertaisuuskouluttajaksi. Sen lisäksi toimin osa-aikaisesti hankkeen työelämäprofessorina. Erityisesti sosiaalisen vastuun liittyvät kysymykset, monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus, kuuluvat minun tontilleni, mutta jos katson ihan peruutuspeiliin siihen, että miksi minä alun perin olen kiinnostunut tai herkistynyt näihin kysymyksiin, eriarvoisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, niin kyllä ajattelen, että siellä on paljon sellaista, mikä juontaa juurensa ihan lapsuudesta asti. Että se, että on ruskea suomalainen ja syntynyt perheeseen, jossa isä oli maahanmuuttaja ja tavallaan nähnyt niitä arkisia kokemuksia ja haasteita mitä suomalaisessa yhteiskunnassa ja epäreiluuksia, niin vaikka en lapsena ole osannut sitä sillä tavalla ajatella tai sanoittaa, niin aikuisena ajattelen, että ne ovat olleet erittäin merkittäviä kokemuksia, jotka ovat nimenomaan herkistäneet näkemään asioita ja kiinnostumaan yhdenvertaisuuden kysymyksistä. Lisäksi minulla oli lapsuudessa myös useita vuosia, että olen asunut ulkomailla ja käynyt kansainvälistä koulua. Äiti teki YK:n alaisessa järjestössä töitä, niin tavallaan sieltä tuli se kiinnostus myös maailmaa ja kansainvälisyyttä kohtaan. Mutta minun oma taustani on kansanterveystieteissä ja väestöryhmien välisissä terveyseroissa.

00:05:12 Jani Toivola

Ehkä tekee mieli kysymyksiä, johon osittain viittasitkin, mutta muistatko itse omasta lapsuudesta tai nuoruudesta, että jos kuvasin New York-hetkeeni, että alkoi saamaan tietoa, joka antoi ihan toisenlaisia rakennuspalikoita, ehkä avasi omaa identiteettiä ja ympäröivää maailmaa. Muistatko jotain sellaista vaihetta tai hetkeä erityisesti?

00:05:36 Shadia Rask

Kyllä minulla on myös jenkkipokokemus, joka on ollut... Ihan Amerikkaa. ...semmoinen silmiä avaava. Kun viimeistelin väitöskirjaani, tein puolen vuoden vaihdon University of Pennsylvaniaan, Philadelphian sosiologian laitokselle. Siellä ensimmäistä kertaa kuulin sellaisia käsitteitä kuin vaikka valkoinen etuoikeus, sisäistetty rasismi tai rodullistaminen. Sain, kuten säkin kuvasit, sellaisia sanoja, joilla pystyinkin alkaa tarkastelemaan sitä omaa elettyä elämää. Okei, vaikka siinä, että minkälaista jotenkin häpeää tai huonommuutta on kokenut vaikka omiin hiuksiin liittyen. Se ei olekaan ollut vain jotain spesifisti minuun ja 11-vuotiaan Shadian elämään liittyvää, vaan siinä onkin ollut kyse tällaisesta asiasta kuin vaikka sisäistetty rasismi. Se oli todella sellainen silmiä avaava kokemus, saada sijoitettua omia yksityisiä kokemuksia osaksi jotain isompaa yhteiskunnallista ymmärrystä, että tässä on kyse ja tästä tämä johtuu, että kun vaikka naistenlehdet, elokuvat, populaarikuvasto, syöttää ja näyttää tietynlaista kuvaa, jos ei siihen itse pysty samastumaan tai mahtumaan, niin tulee se tulkinta varsinkin nuorelle ihmiselle, että okei, olen jotenkin vääränlainen. Sitten syntyy se sisäistetty kokemus jotenkin huonommuudesta.

00:07:22 Jani Toivola

Miten ajattelet... Ehkä mä sanon vielä näin päin, vielä hetken peilaan oman kokemukseni. Mä olin vaikka 20, kun silmät avautuivat ja alkoi saamaan tietoa ja terminologiaa. Tulin viisi vuotta myöhemmin Suomeen ja olen sellaista ikäpolvea, että sitten minä tulín Suomeen, niin sitten tulínkin tavallaan yhteiskuntaan, joka ei oikein nojannut siihen tietoon. En tiedä, saatto kiinni. Se oli outo semmoinen juttu. Olet jossain saanut tietoa, joka on juurtunut osa yhteiskuntaa. Sitten tulet sinne omaan maahasi. Siellä se on aika irrallinen pala. Jossain joku on vähän silleen, että jotain tällaista etäisesti. Mutta se ei ole jotenkin... Ikään kuin tieto ei ollut vielä yhteiskunnan rakenteissa.

00:08:08 Shadia Rask

Joo.

00:08:09 Jani Toivola

Minun kokemukseni... Sinä olet vähän nuorempi, niin olet eri kohdassa. Mä en tiedä, herättääkö se ylipäänsä ajatuksia siitä tiedosta.

00:08:16 Shadia Rask

Joo, kyllä. Kokemukseni sijoittui joitain vuosia ennen kevättä 2020, kun oli Black Lives Matter -liikehdintä voimakasta sekä kansainvälisesti, mutta myös ensimmäistä kertaa Suomessa me oikeasti nähtiin mielenosoituksia ja selkeästi media kirjoitti enemmän ja tavallaan sellainen herännyt tietoisuus siitä, että okei, että rasismi ei ole jotain sellaista, mikä tapahtuu vain Yhdysvalloissa tai yhteiskunnan marginaalissa. Olin paria vuotta aiemmin väitellyt. Yksi väitöskirjani osatyö tarkasteli syrjintäkokemusten yleisyyttä ja yhteyttä

terveyteen ja hyvinvointiin. Aloin saada toimittajilta haastattelupyyntöjä ja kouluttamispyyntöjä, jotka liittyivät tähän tematiikkaan. Tavallaan ehkä siinä oli... Sillä tavalla ehkä hyvässäkin synkassa se yhteiskunnallisen keskustelun lisääntyminen ja se herännyt tiedon jano, jota pääsi omalta osaltaan täyttämäänkin.

00:09:26 Jani Toivola

Miten merkittävällä käännekohtana näet vaikka Black Lives Matter -ajan, ehkä nimenomaan suhteessa suomalaisen yhteiskuntaan?

00:09:36 Shadia Rask

Kyllä näen, että se oli yksi merkittävä... jos ei nyt vedenjakaja, niin ainakin semmoinen piste aikajanalla. Toki sen ympärille sijoittuu monia vaikkapa tutkimusjulkaisuja, joissa on tuotu esiin syrjinnän ja rasismien yleisyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Muun muassa tämä Being Black in the EU, jossa Suomi silloin oli kärkisijalla tutkittujen EU-maiden rasisisimpana maana. Siinä oli myös Akla Kahmadin kokeellinen tutkimus tästä nimeen perustavasta syrjinnästä, joka myös ylitti uutiskynnyksen ja monia THL väestötutkimuksia, joissa myös tuotiin esille sitä, että miten yleistä arkipäiväinen syrjintä ja rasismi on ulkomaalaistausta. Sitten yhdenvertaisuusvaltuutetun myös oma selvitys, missä tutkittiin afrikkalaistaustaisten suomalaisten kokemuksia. Ajattelin, että siinä oli monia tiedonjyväsiä ja esimerkkejä siitä, mitkä kaikki osaltaan vaikutti siihen, että tuli semmoista heräämistä.

00:10:52 Jani Toivola

Ajatuksen myös siitä, että milloin ikään kuin uutiskynnyks ylittyy, että on jotain tietoa ja sitten se ikään kuin saa tilaa tai näkyvyyttä ja synnyttää keskustelua, niin mikä merkitys ehkä siihenkin peilataan, miten ajattelet, että mikä merkitys tiedolla on syrjinnän ehkäisemisessä ja yhdenvertaisuuden edistämisessä?

00:11:15 Shadia Rask

Usein puhun siitä, että jos ei omassa arjessaan koe rasismia tai syrjintää, niin sitä ei välttämättä samalla tavalla tule muistaneeksi ja hahmottaneeksi. Voi syntyä sellainen ajatus. Olen vaikkapa kuullut joissain koulutuksissa tai vanhempien kesken keskusteltaessa, että nykyään meidän vaikka luokahuoneet ovat niin paljon monimuotoisempia kuin joitain kymmeniä vuosia sitten, että tavallaan se erilaisuuden läsnäolo jo itsessään tekisi meidän lapsista ja nuorista niin, että heillä ei ole ennakkoluuloja ja siellä ei samalla tavalla nämä asiat ole ongelmia. Ajattelen, että sellaiseen johtopäätökseen voi tulla oikeastaan vain silloin, jos siinä omassa arjessa ei kohtaa sitä rasismia ja syrjintää, joka kuitenkin tutkitusti on läpileikkaavaa ja yleistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Jos itse vaikka omalla työpaikalla mahtuu semmoiseen normiin, heteronormiin, valkoisuuden normiin, vammattomuus. Ei välttämättä siinä omassa arjessaan tule huomanneeksi, että miten vaikka tässä tilassa. Onko täällä kynnyksiä, jos oma fyysinen toimintakyky ei edellytä sitä, että joutuu

kiinnittämään niihin asioihin huomiota. Jos oma sukupuoli tai identiteetti vastaa ja on binäärinen, ei kiinnittäneet huomiota, onko täällä sukupuolineutraaleja vessoja. Tämän tyyppisiä arkisia esimerkkejä siitä, että sen takia me tarvitaan tietoa ja sen toistamista, että tulee näkyväksi se todellisuus, joka ei välttämättä, jos kuuluu valtaväestöön ja mahtuu semmoiseen kapeaan, totuttuun normiin tai lokeroon, joka määrittää sitä, miten me toimitaan ja mikä me ajatellaan, että on lainausmerkeissä "normaalia" tai hyvä elämä tai hyvä oppilas, niin sen takia tarvitaan tietoa.

00:13:39 Jani Toivola

Teet paljon yhdenvertaisuuskoulutuksiin, niin mikä on sitten sen tiedon suhde siihen, että se tieto jalkautuu, eli miten sitten yhdenvertaisuuskoulutus voi edistää sitä muutosta?

00:13:52 Shadia Rask

Erittäin hyvä kysymys. Nyt voisin tehdä sen tangentin tietoon ja tunteeseen. Sain olla mukana muutama vuosi sitten, kun THL kehitti verkkokoulutuksen antirasismista ammattilaisille. Saatiin olla siellä molemmat myös mukana. Siinä se slogan oli, että tietoa, taitoa, tunnetta. Ajattelen, että siinä ollaan nimenomaan vaikuttavan koulutuksen ytimessä. Siellä on se tietopohja, se perustuu tutkittuun tietoon. Tämä on asia, mikä minua eniten ehkä raivostuttaa rasismiin liittyvässä keskustelussa välillä mediassa. Näkee, että nostetaan ikään kuin mielipidekysymys, että on yksi ihminen, joka on kokenut ja toinen ihminen, joka ei ole kokenut. Tässä on nämä kaksi ihmistä. Hyvä koulutus ei perustu tällaiseen tasapuolisuusharhaan. Nimenomaan siellä on se tutkittu tieto perustana. On niin, että me ihmiset olemme virittäytyneitä vuorovaikutukseen, tarinoihin ja inhimillisiin juttuihin. Pelkästään jos me kommunikoimme B-arvoja, prevalensseja ja prosenttiosuuksia, ne eivät läikähdy ja pysähdy ihmisiin. Ne jäävät etäisemmäksi. Sen takia sen tiedon rinnalle tarvitsemme myös tunnetta.

Olen itse saanut neljä vuotta kirjoittaa kolumneja Ylelle. Olen huomannut, että kolumnissa toimii tosi hyvin se, että on sen tutkitun tiedon rinnalla joku arjen anekdootti, joku arkinen esimerkki, joka konkretisoi lukijalle tai kuulijalle sen, että mistä se oikein on kyse. Olen saanut paljon palautetta siitä, että jotenkin sellaisen inhimillisen arkisen esimerkin kautta, niin se jää mieleen ja se jää vaivaamaan. Sitten haluaa tehdä sillä tiedolla jotain, kun se tuntuu.

Ja sitten viimeisenä siinä oli se taito, eli ne työkalut, että miten me sitten viemme konkreettisesti arkeen niin, että tieto, oivallus ja tunne siitä, että haluan tehdä jotain, olisi myös työkalut ja kyky viedä käytäntöön ja rakenteisiin. Eli se jää vain yhden ihmisen oivallukseksi aidosti, vaikka muuttaisi sitä, miten meidän organisaatiossamme rekrytoidaan mahdollisimman syrjimättömästi ja inklusiivisesti, tai minkälaisia ajatusprosesseja ja valikoimista tehdään, kun vaikka valitaan visuaaliseen viestintään kuvia, ketkä siellä näkyy ja onko ne stereotyyppisiä vai ei. Eli sen takia tarvitaan tätä kolminaisuutta, tietoa, taitoa, tunnetta.

00:17:20 Jani Toivola

Mikä ehkä semmoinen usein, mikä tunnistaa itsessä ja tunnistaa itsekin eri yhteisöissä paljon niin kuin vierailleena, niin ajattelen, että mikä näkemyksesi on siitä yhdenvertaisuuskoulutukseen, sen muutoksen juurruttamisesta ja pitkäjänteisyydestä? Meille varmaan myös inhimillisesti voi käydä niin, että jos järjestetään joku koulutus, niin me saadaan rush, että nyt kaikki uusiksi. Mutta kuinka pitkälle se kantaa ja mikä olisi hyvä koulutusprosessi, joka tukisi sitä, että se ei haihdu yhtä nopeasti kuin se innostus nousi?

00:18:01 Shadia Rask

Tein tässä hiljattain sellaisen tutkimuksen, joka julkaistiin Ammattikorkeakoulu-lehdessä. Väitöskirjatutkija Heli Tikkasen kanssa kävimme läpi Suomen ammattikorkeakoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Ammattikorkeakouluja on 24 ja lakisääteisesti heillä kaikilla on velvollisuus tehdä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua. Kaikilta pitäisi löytyä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, joka on voimassa. Näin ei kuitenkaan ollut. Me ei julkisista lähteistä kaikilta löydetty. Tämä on jo yksi sellainen epäkohta, joka meillä on. Siihen ei ole riittävästi resursseja valvoa, miten tätä velvoitetta toteutetaan ja siitä ei seuraa mitään sanktioita, vaikka arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua ei olisi tehty. Miksi se on olennaista? Se on kaikista tärkein työkalu pitkäjänteiseen, strategiseen yhdenvertaisuuden edistämiseen. On se suunnitelma ja siellä selkeitä toimenpiteitä, selkeät vastuut, kenelle se kuuluu, millä aikajänteellä mitäkin pitäisi tapahtua ja miten sitä mitataan, että onko se tapahtunut tai ei.

Mutta jos me vielä sitten palaan tähän meidän artikkeliimme, niin se mitä me sitten tutkimme oli, että niissä ammattikorkeakouluissa, joilla on tämä suunnitelma, niin minkälainen henkilöstön kouluttamisen rooli on siellä suunnitelmissa. Että onko toimenpiteenä kouluttaa henkilöstöä ja jos on, niin mikä se tavoite on. Ja meidän päälöydöksemme oli, että se on tosi yleistä, että koulutetaan henkilöstöä yhdenvertaisuuteen ja monimuotoisuuteen liittyen. Mutta kiinnostavaa oli, että yleisimmin se tavoite oli aika sellainen yleinen, tai ehkä voi sanoa hämmäisenkin, tietoisuuden lisääminen. Aika harvoin oli spesifimmin määriteltä sitä, että mikä se on se monimuotoisuuteen liittyvä ongelma tai kysymys, mistä nyt halutaan lisätä tietoisuutta. Kun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelussa se perusajatus on se, että ensin tehdään se lähtötilanteen arviointi ja siellä tunnistetaan, että mitkä ne on ne kehittämiskohdat ja ongelmat, joihin pyritään vastaamaan, niin aika harvoin oli niin, että oli joku spesifi, vaikka tiedon puute tai joku selkeä ongelma, johon pyrittiin sillä kouluttamisella vaikuttamaan. Tällöin näen yhdenvertaisuuskouluttajana, että on riski, että koulutus jää tosi yleiselle tasolle, kun se ei ole kiinnittynyt johonkin selkeään; puhutaanko tässä nyt antirasismista vai liittyykö tämä sukupuolen moninaisuuteen vai saavutettavuuteen. Se on niin laaja aihe, että tarvitaan myös sitä spesifimpää aiheajasta ja syvempää kouluttamista.

Toinen selkeä asia, joka havaittiin, oli, että suunnitelmissa mitattiin yleensä sitä, että onko koulutus toteutunut vai ei, ja kuinka monta on osallistunut. Eli tällaisia kvantitatiivisia lukuja. Mutta jos aletaan miettiä, mitä se oikeastaan kertoo. ”Me ollaan toteutettu koulutus ja sinne osallistui 32 ihmistä”. Se ei vielä kerro siitä, mitä ne ihmiset ovat oppineet, mitä he ovat oivaltaneet eikä siitä, miten se alkaa muuttaa niitä käytäntöjä ja jää elämään arkeen ja prosesseihin. Suosituksemme oli, että pitäisi entistä enemmän pyrkiä vahvistamaan laadullista mittaamista: minkälaista oivallusta on tapahtunut ja miten se on vaikuttanut henkilöstön tyytyväisyyteen, raportoituihin syrjintäkokemuksiin tai minkälaisia muutoksia nimenomaan prosesseissa on saatu. Eli tällainen ajatus siitä, mikä se nykytilanne tällä hetkellä on. Ja nimenomaan, mihin suuntaan jotenkin pitäisi mennä.

00:23:00 Jani Toivola

Joo, tosi hyviä näkökulmia. Tuli jotenkin sellainen ajatus mieleen, että ehkä tuossa, vaikka kun puhuit siitä, että ensin vaikka määrittää vähän se, mikä se meidän haasteemme on tai joku kipupiste tai näkökulma, niin voiko siinä olla välillä, että sehän on jo tavallaan, se vaatii meitä yhteisönä katsomaan peiliin. Me emme aloitakaan geneeristä prosessia, koska se on ajan henki tai jotakin. Se on jo tietynlainen kipupiste. Meidän pitääkin nähdä, että tässä me emme ole täydellisiä. Me tavallaan asetumme yhteisönä ikään kuin haavoittuvaiseksi.

En tarkoita, että se on mikään peruste jättää sitä tekemättä, mutta se on kiinnostava pohdinta, miten paljon vaikka jo semmoinen vaikuttaa siihen, että lähdetäänkin aika yleiseltä tasolta. Että tavallaan ei tarvitse ottaa semmoista omistajuutta.

00:23:56 Shadia Rask

Se on helpompaa ja voidaan ajatella, että nyt on tehty jotain. Yksi yleinen haaste koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen liittyen on se, että yleensä ne ihmiset, jotka oma-aloitteisesti ja vapaaehtoisesti hakeutuvat koulutusten ääreen, ovat usein ne työntekijät, jotka valmiiksi on jo tosi kiinnostuneet, jotka valmiiksi tietävät paljon. Usein heillä on jonkinlainen omakohtainenkin kytkös siihen aiheeseen joko henkilökohtaisesti tai sitten jonkun läheisen kautta. Eli niin sanotusti koulutustilanteissa usein ollaan jo samanmielisten kesken. Miten saadaan osaamista ja uusia oivalluksia koko organisaatioon? Siinä usein olen nostanut esiin Helsingin kaupungin hyvänä esimerkkinä. Joitain vuosia sitten Helsingin kaupunki kirjasi heidän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaansa ”Kaikki kaupungin 38 000 työntekijää käy läpi virtuaalisen yhdenvertaisuuskoulutuksen oman työyhteisönsä kesken”. Eli kun asetettiin se yhdenvertaisuusosaaminen yhtä tärkeälle sijalle kuin vaikka tietoturva tai tietosuoja, jotka ovat sellaisia aiheita, joista me on totuttu, että näihin liittyviä koulutuksia käydään vuosittain tai tietyn määräajan välein, niin se oli kunnianhimoinen tavoite. Ja tavoite, jonka toteutumista seurattiin esimerkiksi kehityskeskusteluissa, että onko se koulutus käyty. Se on yksi esimerkki siitä, että se on mahdollista priorisoida tai antaa painoarvoa ja asettaa tällaisen koko organisaatiota koskevan tavoitteen koulutusta.

00:25:56 Jani Toivola

Joo, kuulostaa tosi hyvältä. Itsekin ehkä siitä näkökulmasta törmännyt monissa organisaatioissa, että tämä liittyy tähän samanmielisyyteen. Kohdannut myös paljon ihmisiä, jotka sanoo, että he ovat omassa organisaatiossaan se ainut lainausmerkeissä "asiantuntija". Sitten käy vähän niin, että hänelle aina kaadetaan kaikki asiat, jotka vähänkään sivuavat tätä, jolloin myöskään siinä käytännössä muiden yhteisössä olevien ymmärrys ei kasva tai lisäännä. Vaikka he ovat samaan aikaan mahdollisesti tekemisissä koskaan sen asian kanssa, mutta he ikään kuin aina se vastuu siirtyy jollekin toiselle, mikä ei tietenkään pitkällä tähtäällä ole hyvä myöskään sen yhteisön kannalta. Mennään sitten vielä ehkä tästä koulutusteemasta. Puhutaan vähän niistä ennakkoluuloista ja stereotypioista ja ehkä nimenomaan sen nuorisoalan toimijoiden näkökulmasta, että mitä heidän tulisi ymmärtää ennakkoluuloja ja stereotyyppien mekanismeista, miten ne syntyvät tai toimivat?

00:26:56 Shadia Rask

Hyvä lähtöasia, joka voidaan tässä todeta, vaikka se on jollain tavalla ehkä itsestään selvääkin. Kaikkihan me olemme altistuneita ennakkoluuloille ja ajatusvinoumille. Se on inhimillistä, että meillä kaikilla on ennakkoluuloja, kun yhtäältä me tarvitsemme niitä. Muuten me olisimme aivan ylikuormittuneita, jos me kulkisimme arjessa ja maailmassa niin, että meillä ei olisi mitään ennakkotietoa ja me pitäisi aina jotenkin yrittää täysin puhtaalta pöydältä, uuden tiedon perusteella hahmottaa, miten täällä toimitaan ja mistä tässä on kyse. Mutta se, miksi ja milloin ennakkoluulot ovat ongelmallisia, kun ne alkavat ohjata meidän päätöksentekoaamme ja valintoja tavoilla, jotka suosivat tiettyjä ihmisryhmiä ja asettaa takamatkalle tai syrjii toisia, ja me emme ole siitä tietoisia. Eli tavallaan semmoinen jotenkin niin kuin inhimillinen huokaisu. Ei ole kyse siitä, oletko hyvä vai paha ihminen, vaan kerta kaikkiaan kaikilla meillä on ajatusvinoumia. Tämä on työtä, jota jokainen meistä joutuu tekemään peilin edessä. Samaan aikaan nimenomaan... tietenkin sen äärelle tuleminen, että kaikki me olemme altistuneita. Ja jos ajatellaan nuorisoalaa ja miten nuoriin vaikuttaa se, että minkälainen tämä maailma on, niin minulle jäänyt mieleen tällainen anekdootti, joka minulle kerrottiin jo joitain vuosia sitten. Hän oli nuorisoalan ammattilainen, joka kertoi tämän minulle. Hän oli itse somalitaustainen ja työskenteli esihenkilöasemassa nuorisoalalla. Hän kertoi, kuinka hän oli ollut nuorten illassa tai käymässä, hengaamassa, pelannut nuorten kanssa jotain palloa. Heillä oli ollut tosi hauskaa. Sitten tuli seuraava päivä. Samat nuoret olivat tulleet tilaan ja kysyneet, että "hei, missä se tyyppi oli, jonka kanssa me eilen oltiin". Sitten nämä nuorisotyöntekijät sanoivat, että se oli meidän pomomme, että ei se ole tänään. Se oli vain eilen katsomassa, miten meillä työntekijöinä me nee. Sitten nämä nuoret olivat ihan, että "oliko se teidän pomo?" Se oli eka kerta, kun he olivat nähneet, että somalitaustainen mies on esihenkilöasemassa. Alaisina on valkoisia suomalaistaustaisia työntekijöitä. Se nyrjäytti käsitystä siitä, että mikä on mahdollista ja mikä on jotenkin totta yhteiskunnassa. He olivat palanneet siihen monta kertaa.

En osannut ajatella, että näinkin voi olla. Se, miksi tämä on jäänyt mieleeni moniksi vuosiksi, että näin nuoret havainnoivat tätä ympäröivää yhteiskuntaa. Tämän takia vaikka representaatiolla on merkitystä se, että minkälaisissa tiloissa näet tai et näe itsesi kaltaisia ihmisiä, vaikuttaa siihen, että mikä se tulevaisuuden ja mahdollisuuksien horisontti on. Jos koulussa ainoat mustat ja ruskeat työntekijät ovat koulun siivoajia tai keittiössä avustavat henkilöitä, niin se alkaa vaikuttaa ja vinouttaa sitä käsitystä siitä, mikä on minulle mahdollista,

00:31:20 Jani Toivola

Just näin, joo. Minulla oli itsellä vähän aikaa sitten sellainen kokemus, että olin koulussa puhumassa, missä oli, että kun tuli auditorioon, niin pystyi heti skannaamaan, että on tosi moninainen yhteisö ja täällä on paljon erilaisia taustoja. Tavallaan itsekin, että ”okei, nyt ollaan tällä tasolla tai mitä vaan, kun sitä aina vähän kalibroi”. Sitten meillä on se yhteinen hetki. Se, mikä yllätti jälkikäteen on, että tuli iso joukko mustia ja ruskeita nuoria. Melkein kaikki sanoivat eri tavoin sen, että tämä oli ensimmäinen kerta, kun meidän koulussamme puhui auditorion edessä ihminen, joka näytti minulta. Eli itsekin taas tajusi käytännössä sen, että ne ovat kaksi eri asiaa. Tai ne voivat tapahtua samaan aikaan. Vähän mitä sanoit alussakin, että me voimme tarkkailla lasten ja nuorten yhteisöä. Täällähän kaikki jo tapahtuu, mutta me ehkä unohdetaan välillä, mikä se on se toinen kehä siinä ympärillä, missä he kasvavat ja hakevat sitä, mikä täällä on sallittua.

00:32:24 Shadia Rask

Minulle tulee mieleen tavallaan meidän ensikohtaamisemme, mikä tapahtui niin, että olin yleisössä ja olit lavalla. Olen kertonut tämän sinulle ennenkin, mutta minun tekee mieli nyt jakaa ääneen, koska se oli minulle abiturienttina voimakas kokemus näytelmä Kansallisteatterissa. Ensimmäistä kertaa koin sen tilanteen, että minulta näyttäviä aikuisia puhuu niistä kokemuksista, joille minulla ei ole ollut sanoja ruskeana suomalaisena. Se tulee jotenkin näkyväksi ja on totta. Minua itketti ja nauratti samaan aikaan. Ja taas ehkä tullaan myös siihen taiteen ja tiedon ja tiedon ja taiteen ja tunteen merkitykseen.

00:33:23 Jani Toivola

Joo, ihana kuulla. Ehkä minäkin voin tehdä semmoisen linkin, että ehkä se on tätä tietoa ja taidetta, että... Tavallaan jotenkin ehkä ajattelen, että olet taas minulle semmoisia tiedon ja tutkimuksen esikuvia. Suhteessa myös tavallaan, että olen vähän semmoista ikäpolvea, että minä en nähnyt. En nähnyt peiliä siinä maailmassa, jolloin varmaan myös syntyy aika paljon semmoisia rajoja, että mikä minulle kuuluu. Ja myös tällaisia aika kliseisiä, että ”Okei, mä voin olla viihdyttävä” Mä voin olla tunteiden tulkki ja mä voin tanssia teidät pyöryksiin, koska mulla on tää keho, joka liikkuu.” Mutta toi ei ole mun tonttia, niin jotenkin minä tajuan, että ihan varmasti taas sinussa on ollut paljon sellaista peiliä, että ”ai toi menee tuommoista reittiä”. Sekin on mahdollista ja se on jotenkin varmasti rohkaissut myös

itseään. Sitten siinä on ehkä myös minusta hauskesti se, että sekin on aina kauhean tärkeää tiedostaa, että ne peilit voivat mennä mihin suuntaan vaan. Se ei ole aina niin, että vanhempi näyttää peiliä nuoremmalle. Sekin on minusta ihanaa, miten me voimme eri kohdissa olla toinen toisillemme niitä peilejä. Ja varmaan sama tämän ajan nuorten maailmassa ja ehkä nuorten aikuistenkin välillä. Kuka milloinkin lopulta sitä tietä näyttää tulevaisuuteen, niin sekin on ihan kiinnostavaa.

00:34:53 Shadia Rask

Just näin. Ja tavallaan eri roolit.

00:34:54 Jani Toivola

Me puhuimme tiedosta tuossa aikaisemmin ja jos ajattelin jotenkin sitä nuorten maailmaa, sosiaalista mediaa, perinteistä mediaa, me olemme niin kuin jossain näkökulmasta tietotulvan ympäröiminä, mutta miten ajattelet suhteessa yhdenvertaisuuteen, nuorten oikeuksiin, tietoon, niin miten tukea heidän ymmärrystä navigoida tiedon keskellä ja ihan tällainen medialukutaito ja muu?

00:35:24 Shadia Rask

Erittäin hyvä kysymys. Vaikea myös, että tavallaan meillä on paljon sellaisia organisaatioita, kuten vaikka THL, joka tuottaa tosi hyvää, luotettavaa tietoa. Haluan just vaikka tätä verkkokoulutusantirasismista ammattilaisille vinkata, että jos ei ole tuttu. Tämän podcastin kautta tulee monta jaksoa hyvää tietoa. Miten me sitten, ja ehkä ammattilaiset keskimäärin, käyttää ja kuluttaa sen kaltaista tietoa, mikä löytyy organisaatioiden virallisilta nettisivuilta. Mutta jos ajatellaan nuorta sukupolvea, niin miten me olemme siellä TikTokissa tai missä ikinä. Puhutellaan myös niitä, jotka eivät hakeudu sinne www.thl.fi-sivulle.

Tähän liittyen tulee mieleen yksi tutkimusartikkeli, jossa olin mukana Helsingin yliopiston kanssa. Kävimme läpi nuorten mielenterveyspalveluiden verkkosivuja ja nimenomaan visuaalista viestintää, kuvia. Ja analysoimme sitä, että miten erinäköiset nuoret ovat edustettuina. Sen tutkimuksen päälöydös oli se, että mustat ja ruskeat nuoret ovat näkymättömiä pääosin peruspalveluista, nuorten mielenterveyspalveluista viestivillä sivuilla. Sivut, joissa oli tavallaan mustia ja ruskeita nuoria, oli englanninkieliset palvelut tai maahanmuuttoon tai kotoutumiseen liittyen. Tässäkin se, että onnistummeko me viestimään ja näyttämään siltä, että se puhuttelee kaikkia nuoria niin, että tulee sellainen tunne, että he ovat ajatelleet minua, kun he viestivät. Vai käykö niin, että tahattomasti tiedostamatta, niin me näytämme vain kapeaa kuvastoa, jolloin me puhumme ikään kuin ohi merkittävän osan siitä, nuorisosegmentistä. Sitten me ihmettelemme, miksei meille hakeudu, kun meidän ovethan on kaikille avoimia. Mutta siinä just tulee se sellainen harha, että me emme välttämättä tajua, että vaikka me ammattilaisina ajateltaisiin, että meidän ovemme ovat auki ja olemme kaikkia varten, niin se ei tarkoita sitä, että jokainen nuori samalla tavalla kokisi, että minä olen tervetullut tai että minulla on turvallinen olo näissä tiloissa tai että minä näkisin

samalla tavalla samastuttavia aikuisia henkilöstössä. Sen takia se yhdenvertaisuus, koulut-taminen ja tieto on aivan olennaista, jotta me sitten emme tekisi vaikka viestinnässä tai meidän toiminnassamme sen kaltaisia valintoja, jotka jättävät ulkopuolelle monia, jotka oikeasti kuuluvat meidän kohderyhmäämme.

00:38:47 Jani Toivola

Joo. Meillä rupeaa aika valitettavasti loppumaan kesken. Voisi tosi monta suuntaa vielä ot-taa, mutta ehkä ne jäävät seuraavaan keskusteluun. Ehkä viimeinen kysymys on, että mikä olisi mielestäsi tärkein työkalu, jonka haluaisit antaa tai muistuttaa vaikka nuorisoyleisöllä toimivia ihmisiä, että mitä vaalia tai mihin kiinnittää huomiota omassa työssään, nimen-omaan yhdenvertaisuuden näkökulmasta?

00:39:16 Shadia Rask

Tärkeä neuvo, mitä on antanut ja on ollut jotenkin sen välillä tasapainoilu, että toisaalta kohtaa jokainen nuori yksilönä ja ilman niitä ennakkoluuloja ja mahdollisimman jotenkin läsnä olevasti vuorovaikutuksessa. Ja sitten toisaalta on tärkeää, että meillä on sitä tietoa ymmärtää, että keskimäärin väestöryhmätasolla, vaikka vähemmistötaustaan tai maahan-muuttotaustaan, liittyy tiettyjä kysymyksiä, liittyy joitain erityishaasteita, joista meidän on kuitenkin samaan aikaan tärkeä ammattilaisina olla tietoisia. Miten sitten tehdä nimen-omaan samanaikaisesti se, että kohtaa yksilönä, mutta on taustalla se ymmärrys. Otetaan tähän vaikka rasismien puheeksi ottaminen. Se on tärkeä taito meillä ammattilaisina nuori-soalalla, sote-alalla, että me osaamme ammattilaisena kysyä rasismista, ottaa se puheeksi, koska puheeksi ottamisen kautta me viestimme, että tämä on aihe, josta ymmärrän tai tie-dän. "Olen tietoinen, että sellainen asia on olemassa. Mä kestan kuulla siitä." Mutta sitten varsinkin nyt, kun puhutaan nuorten kontekstissa, niin kun on nuori, niin yksi niistä tärkeim-mistä tarpeista on se kuulua joukkoon ja olla samanlainen kuin muut. Niin on tärkeää jo-tenkin olla herkkänä myös siihen, että ei alleviivaa sitä erilaisuutta tai aina tuu loke-roiduksi tai nähdyksi jonkun oman erilaisuuden kautta, vaan että antaa nuorelle sitä tilaa ja mahdollisuutta siihen itsemäärättelyyn ja itsensä sanottamiseen ja identiteettiin liittyvät kysymykset ovat sellaisia, mitkä myös elävät ajassa ja ovat tilanne- ja paikkasidonnaisia. Niin jotenkin olla sille myös sillä tavalla herkkä ja tilaa antava.

00:41:41 Jani Toivola

Kuulostaa hyvältä ja tosi tärkeältä. Minultakin eilen kysyttiin yhdessä koulussa, että miten tukea vaikka nuorta, jolla on kaksi eri kulttuuritaustaa, niin kyllä minäkin ehkä lopulta pää-dyin tavallaan siihen, että siinä voi tulla niin miljoona vaihetta, mihin haluaa milloinkin identifioitua tai mitä tutkii, että itsekkin ajattelen, että se tärkeintä olisi se turvallinen tila pohtia ja tutkia niitä asioita ja myös muuttaa suhdettaan niihin oman identiteetin eri osiin. Mitä ei tarvitse lukita.

00:42:14 Shadia Rask

Juuri näin.

00:42:17 Jani Toivola

Kiitos Shadia tosi paljon ajasta ja viisaudesta, tunteesta ja tiedosta. Se on meille tosi arvokasta ja kaikkea hyvää tulevaan.

00:42:25 Shadia Rask

Kiitos Jani.

00:42:28 Jani Toivola

Olen tähän loppuun aina ottanut jonkun, vähän heittänyt kuuntelijoille jonkun haasteen ja mietin, että mikä tässä olisi se juttu. Jotenkin minulle jää resonoimaan tuo lause, mitä sanoit. En tiedä, sanoitko ihan sanatarkasti näin, mutta ikään kuin ”että mä kestan kuulla”. Se tuntuu minusta kauhean arvokkaalta sen rasismiteeman äärellä, että kysyn ja kestan kuulla ja luon sille tilan. Minua viehättää tämä tunteen ja tiedon suhde, niin ehkä heittäisin sinne nuorisovalalle eri nuorten yhteisöihin sellaisia haasteita, ehkä käydä keskustelua siitä tunteesta ja tiedosta. Ehkä myös havainnoida, että kenellä tunne on se vahvuus, kuka on tarinankertoja ja kellä on taas se vahvuus vaikka poimia sitä tietoa ja jäsentää sitä. Ja minkälaista keskustelua ne vois synnyttää teidän yhteisössänne, kun ne molemmat tuo yhteyden ja saa tilaa. Kuullaan taas ja kaikkea hyvää.